

GEZELLIGE DIEREN

Er zijn dieren, die als uitgesproken eenlingen leven. Zij zijn overwegend van roofzuchtige aard en zelfs beide geslachten leven gescheiden; alleen op bepaalde tijdstippen komen mannetje en wijfje samen om de voortplantingstaak te vervullen. Daarna scheiden zij zich weer en meestal belast het wijfje zich alleen met het opkweken van de jongen.

Andere dieren daarentegen zijn van een meer gezellige aard. De eenvoudigste en kleinste samenleving is de familie, waarvan de leden een geheel vormen. Bij de vogels, waar broedverzorging regel is, vinden wij hiervan tal van voorbeelden. Gewoonlijk duurt het familieverband maar zolang als noodzakelijk is om de jongen tot zelfstandige individuen op te kweken. Bij sommige hoogstaande zoogdieren worden de jongen zelfs maandenlang door de moeder gevoed en verzorgd en door de vader jarenlang geleid en beschermd. Dit is o.m. het geval bij een gibbonsoort in Siam, die in familieverband leeft. Zulke familie bestaat uit het ouderpaar en een aantal kinderen. Het wijfje brengt slechts elke twee tot drie jaren een jong ter wereld, dat echter tot tien jaar lang onder de hoede der ouders blijft. Gemeenschappelijk zoekt de apenfamilie voedsel, betreft zij de rust- en slaappleatsen en houdt zij een zangconcert, dat op bepaalde uren door het oerwoud weerklinkt.

Bij de bavianen (boven links) verenigen verscheidene families zich tot een horde. Een oud mannetje vervult dan de taak van opperhoofd. In zo'n horde bestaan bepaalde wetten en niet zelden heerst het opperhoofd als een dictator, die zelfs alle wijfjes voor zich in een soort van harem opeist. Andere mannetjes kunnen slechts de gunst van een wijfje verwerven als het opperhoofd toevallig is ingedut.

Zo'n samenleving heeft stellig haar voordelen, want leden, begaafd met bijzonder scherpe zintuigen, worden als schildwachten uitgezet en waarschuwen tijdig de horde voor een naderende vijand of voor een ander gevaar. Ook de koddige pinguïns leven in min of meer grote troepen, terwijl een of twee individuen de taak van wachters op zich nemen (onder rechts).

Een afdeling van de dierkunde heeft zich sinds enkele decennia tot een zeer bijzondere weten-

schap ontwikkeld, namelijk de dierpsychologie. Zij houdt zich niet alleen bezig met de studie van de min of meer psychische gedragingen van de dieren als individuen, maar ook met hun "zeden en gewoonten" in samenlevingen als horden, groepen, kudde en scholen. Zij heeft o.a. vastgesteld dat in sommige dierengemeenschappen een uitgesproken rangorde bestaat. Dit is vooral het geval bij de hoenders. Er zijn hoenders die door een afwerende houding en door verwoed in alle richtingen te pikken een voorrang verwerven, die niet alleen tot uitdrukking komt bij het oppikken van het voedsel, maar ook bij het opzoeken van de slaappleatsen.

Min of meer grote groepen van herkauwende dieren vormen een kudde. Het is bekend dat elke kudde een leidend individu heeft; de kudde volgt blindelings haar leider. Olifanten leven eveneens in kudde (boven rechts), die geleid worden door een oude koe of soms door een oude stier. Het leidende dier legt een grote waakzaamheid aan de dag. Wanneer het kuddehoofd van een olifantenkudde door razernij wordt aangetast, wat nu en dan wel eens voorkomt, dan kan de kudde van deze anders tamelijk vreedzame dieren tot een gevaar worden en alles op haar weg vertrappen en verwoesten.

Sommige vissen leven in zwermen of scholen, o.a. ook de haringen (onder links). Wanneer een rover een dier heeft buitgemaakt en verslonden, dan ontvluchten de andere voor lange tijd de noodlottige plaats, ook dan wanneer zij zelf de overval niet eens konden zien. Bij het vangen en verslinden van de buit wordt door de beet van de roofvis de huid van het slachtoffer gewond. Langs die wonde komt als het ware een schrikstof in het water, die door de soortgenoten nog in de uiterste verdunning kan waargenomen worden en ze in zo'n paniek brengt, dat ze ijlings de vlucht nemen. De gevangen vis is daarmee weliswaar niet meer gebaat, doch het is een soort van levensverzekering voor de gemeenschap.

Er bestaan ook vele insecten, die gezellig leven. Bij hen echter wordt de samenleving nog iets helemaal anders dan een horde, een kudde of een school. Zogenaamde sociale insecten vormen echte staten met ver doorgevoerde arbeidsverdeling.

Communautés animales

Certains animaux vivent véritablement comme des ermites. Ce sont, en ordre principal, des bêtes de proie dont le mâle ne vit avec la femelle que le temps nécessaire à la procréation.

D'autres ont un caractère plus sociable. La plus petite et la plus simple communauté est la famille, dont les membres forment un tout. Nous en trouvons de nombreux exemples chez les oiseaux. La famille dure aussi longtemps qu'il est nécessaire pour que les jeunes deviennent des individus indépendants. Chez certains mammifères supérieurs, la mère soigne et nourrit ses jeunes pendant des mois, tandis que le père les protège des années durant. Ceci est notamment le cas pour une espèce de gibbon du Siam vivant en communauté. La famille se compose ici des parents et des jeunes. La femelle ne donne naissance à un jeune que tous les deux ou trois ans, mais ce jeune reste sous la tutelle familiale parfois pendant une dizaine d'années. La cellule familiale cherche la nourriture, occupe les endroits de repos en commun et fait, à certaines heures du jour, retentir la jungle de ses cris.

Les familles de babouins (en haut à gauche) se réunissent jusqu'à former une horde placée sous le commandement d'un vieux mâle. Des lois ou traditions régissent ces hordes et il n'est pas rare que le chef s'y conduise en véritable dictateur.

Pareille communauté présente des avantages certains, car des membres aux sens particulièrement éveillés peuvent être postés en sentinelle et prévenir la horde de l'approche d'un quelconque danger. Les pingouins vivent ainsi en groupes plus ou moins nombreux, tandis qu'un ou deux individus assurent la garde (en bas à droite).

Une division de la zoologie s'occupe depuis quelques dizaines d'années de la psychologie animale. Elle ne se borne pas seulement à l'étude du comportement plus ou moins psychique des animaux en tant qu'individus, mais s'attache également à étudier leurs « mœurs et coutumes » dans des communautés comme les hordes, les groupes ou les troupes.

Les groupes plus ou moins grands de ruminants forment un troupeau, placé sous la direction d'un individu que tous suivent aveuglément. Les éléphants vivent également en troupes, que dirige une vieille femelle ou parfois un vieux mâle. La bête responsable fait preuve de la plus grande vigilance. Quand le chef d'un troupeau d'éléphants est particulièrement irascible, soit accidentellement, soit à la suite d'une maladie, le troupeau peut devenir dangereux et détruire tout sur son passage.

Certains poissons vivent en bancs, entre autres les harengs. Quand un membre a été capturé et dévoré par une bête de proie, les autres poissons fuient l'endroit tragique pour un long moment, même s'ils n'ont rien vu de l'incident. Au moment de la capture, la peau de la victime émet par ses blessures une matière qui, même extrêmement diluée, a pour effet de provoquer une véritable panique parmi les congénères qui prennent alors la fuite. La matière en question n'a sans doute pas servi la victime, mais elle a permis de protéger la communauté.

En haut à gauche : certains babouins vivent en groupes de plusieurs familles.

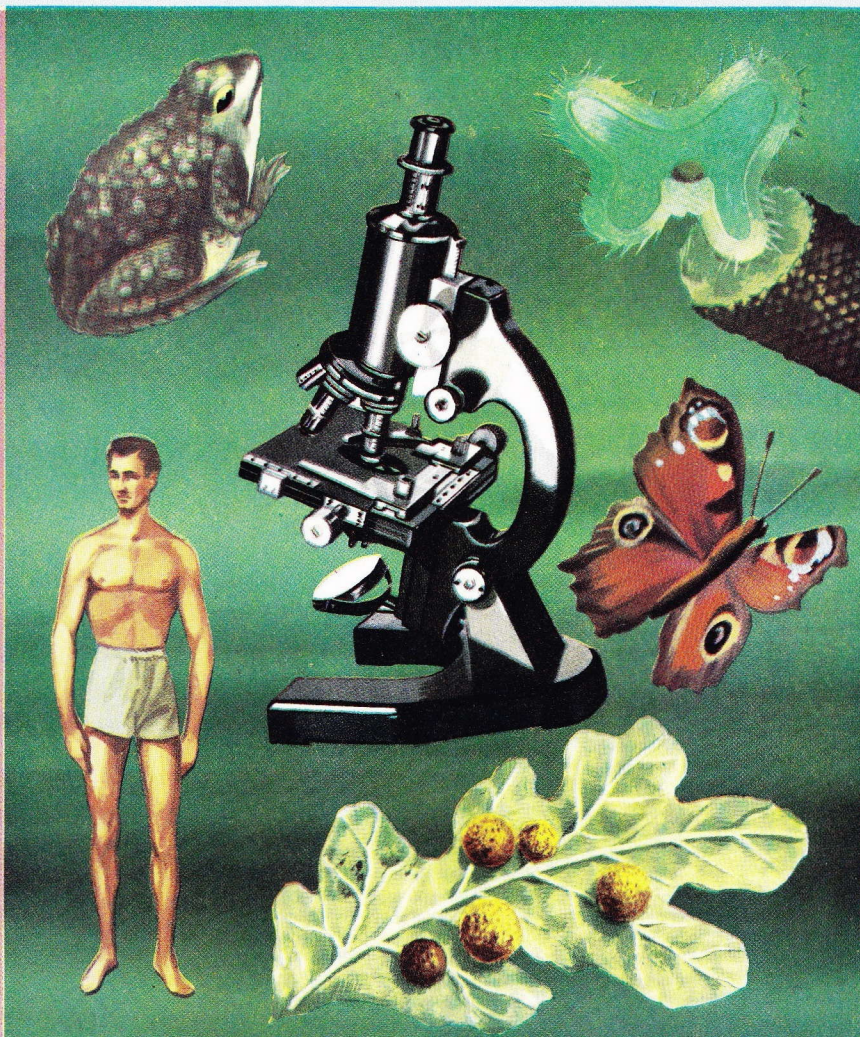
En haut à droite : les éléphants vivent en troupes dirigés par un ancêtre.

En bas à gauche : tout un « banc » de harengs peut être sauté par la capture ou la mort d'un seul d'entre eux.

En bas à droite : groupe de pingouins ; la garde est assurée par deux ou trois individus.

GLOBERAMA

LA VIE ET SES MERVEILLES HET LEVENSWONDER

CASTERMAN

KEURKOOP NEDERLAND

Le présent ouvrage est publié simultanément en
français (Casterman, Paris-Tournai)
anglais (Odhams Press, Londres)
américain (International Graphic Society, New York)
danois (Munsgaard Scandinavisk Bogforlag)
espagnol (Codex)
finlandais (Munsgaard)
hollandais (Keurkoop, Rotterdam)
italien (Fratelli Fabbri, Milan)
portugais (Codex)
suédois (Munsgaard)

2e édition

Art © 1959 by Esco, Anvers

Text © 1962 by Casterman, Paris

Tous droits de traduction et de reproduction réservés.

KEURKOOP NEDERLAND

© ESCO PUBLISHING COMPANY

ALLE RECHTEN VOORBEHOUDEN VOOR ALLE LANDEN